

Vlastný materiál

Ministerstvo financií Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky materiál „Návrh na doplnenie štátnych finančných aktív na účely zvýšenia základného imania spoločnosti Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s.“

Spoločnosť Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s., ktorej akcionárom je Slovenská republika, v mene ktorej koná Ministerstvo financií SR (ďalej len „spoločnosť SEPS“) je 100% vlastníkom dcérskej spoločnosti OKTE, a. s., ktorá je od roku 2020 zúčtovateľom podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie a výroby elektriny (ďalej len „OZE“) vysoko účinnou kombinovanou výrobou elektriny a tepla (ďalej len „VÚKVET“) podľa osobitného predpisu.

Spoločnosť OKTE, a. s. ako zúčtovateľ podpory podľa zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore OZE a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je od 1. 1. 2020 povinná vyplácať finančné prostriedky subjektom (výrobcom), ktorým vzniklo právo na podporu. Výber finančných zdrojov na podporu výroby elektriny z OZE je predmetom cenovej regulácie zo strany Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „ÚRSO“), ktorý stanovuje tarifu za prevádzkovanie systému (ďalej len „TPS“), ktorá je súčasťou ceny elektriny pre koncových odberateľov.

Keďže cenová regulácia ÚRSO vychádza „len“ z predpokladov či odhadov na nadchádzajúci rok, v systéme zúčtovania (aj v zmysle vyhlášky č. 18/2017 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v elektroenergetike a niektoré podmienky vykonávania regulovaných činností v elektroenergetike v znení neskorších predpisov) vznikajú a vznikajú budú tzv. „korekcie“ (nedoplatky či preplatky), ktoré sa podľa platnej vyhlášky vyúčtujú o 2 roky ($t + 2$). Pre elimináciu prípadného rizika likvidity zúčtovateľa sa preto navrhuje posilniť jeho kapitálové vybavenie formou zvýšenia základného imania alebo vkladom do kapitálových fondov spoločnosti OKTE.

1. Činnosti spoločnosti OKTE, a. s.

Spoločnosť OKTE vykonáva v zmysle § 37 ods. 4 zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov tieto regulované činnosti:

- (a) organizovanie a vyhodnocovanie organizovaného krátkodobého cezhraničného trhu s elektrinou (ďalej len „OT“),
- (b) zúčtovanie a vysporiadanie odchýlok (ďalej len „ZO“),
- (c1) správu a zber nameraných údajov v rozsahu podľa pravidiel trhu (ďalej len „OM“),
- (c2) centrálnu fakturáciu v rozsahu podľa pravidiel trhu (ďalej len „CF“),
- (d) organizovanie a zúčtovanie podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie a výroby elektriny vysoko účinnou kombinovanou výrobou podľa osobitného predpisu,
- (e) evidenciu, prevody a organizovanie trhu so zárukami pôvodu elektriny z obnoviteľných zdrojov energie a zárukami pôvodu elektriny vyrobenej vysoko účinnou kombinovanou výrobou podľa osobitného predpisu (ďalej len „ZPE“).

Činnosti (c1) a (c2) sú súhrnne označované ako ostatné súvisiace činnosti (ďalej len „OST“). Regulované činnosti sú vykonávané podľa Prevádzkového poriadku OKTE, a.s. (ďalej len „PP OKTE“), ktorý schvaľuje Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „ÚRSO“).

Výkon regulovaných činností a prevádzka spoločnosti OKTE je zabezpečovaná z poplatkov a taríf stanovených cenovým rozhodnutím ÚRSO na dané regulačné obdobie v súlade s Vyhláškou ÚRSO č. 18/2017 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v elektroenergetike a niektoré podmienky vykonávania regulovaných činností v elektroenergetike. V roku 2019 boli celkové prevádzkové náklady spoločnosti OKTE na úrovni cca 8,3 mil. eur. Prevádzkové náklady boli pokryté „prevádzkovými“ výnosmi v objeme cca 8,5 mil. eur. Spoločnosť OKTE tak v roku 2019 vykázala výsledok hospodárenia na úrovni cca 0,2 mil. eur. Spoločnosť OKTE v rámci vyššie uvedených regulovaných činností realizuje aj tzv. „recipročné“ výnosy a náklady, ktoré cez spoločnosť OKTE len „pretekajú“ a majú neutrálny vplyv na jej výsledok hospodárenia. V roku 2019 dosiahli tieto výnosy (a náklady) objem 1 093 mil. eur, z toho pri výkone činnosti OT sa realizovalo 27%, pri výkone činnosti ZO sa realizovalo 8%, pri výkone činnosti OST (CF) sa realizovalo 65%.

2. Kreditné riziko spoločnosti OKTE, a.s.

Z porovnania proporcií prevádzkových výnosov a nákladov a súvisiaceho výsledku hospodárenia s objemom „recipročných“ výnosov (a nákladov) vyplýva, že spoločnosť OKTE je vystavená enormnému kreditnému riziku. Schopnosť spoločnosti OKTE generovať výsledok hospodárenia je prakticky zanedbateľná v kontexte s objemom zdrojov, ktoré cez jej účty „pretekajú“. Prevádzkové výnosy tvoria z celkových výnosov spoločnosti OKTE (teda prevádzkové a recipročné spolu) len 0,7%.

PP OKTE pre výkon činností OT a ZO počíta s elimináciou kreditného rizika tým, že zavádza použitie disponibilného finančného zabezpečenia, ktoré môžu subjekty zúčtovania odchýlky a účastníci krátkodobého trhu s elektrinou zložiť vo forme depozitu na bankový účet spoločnosti OKTE a/alebo vo forme bankovej záruky vystavenej v prospech spoločnosti OKTE. Existencia disponibilného finančného zabezpečenia je v PP OKTE a aj v zmluvnej dokumentácii definovaná ako nevyhnutná podmienka pre pôsobenie subjektu zúčtovania odchýlky na elektroenergetickom trhu ako aj pre pôsobenie účastníka na krátkodobom trhu s elektrinou.

Kreditné riziko pri výkone činnosti CF v súčasnosti nie je riešené disponibilným finančným zabezpečením. Subjekty zúčtovania odchýlky s koncovou spotrebou elektriny, voči ktorým spoločnosť OKTE uplatňuje poplatky vyberané na základe aplikácie tarify za prevádzkovanie systému a tarify za systémové služby (ďalej len „TSS“) na koncovú spotrebu elektriny uhrádzajú tieto poplatky formou preddavkov. Vzhľadom na veľké finančné objemy však tento spôsob predstavuje pre spoločnosť OKTE významné kreditné riziko. Výkon činnosti CF priamo nadväzuje na výkon činnosti OZE, v rámci ktorej spoločnosť OKTE redistribuuje finančné zdroje vybrané na základe aplikácie taríf TPS a TSS medzi jednotlivých nárokovateľov. Pre finančné zdroje vybrané na základe tarify TSS je nárokovateľom spoločnosť Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s. Pre finančné zdroje vybrané na základe tarify TPS sú nárokovateľmi predovšetkým výrobcovia elektriny z obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a tiež výrobca elektriny z domáceho uhlia.

V zmysle § 5b zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov má spoločnosť OKTE, v úlohe zúčtovateľa podpory, povinnosť uhradiť výrobcovi s právom na podporu doplatok, alebo príplatok

k cene elektriny realizovanej na dennom trhu s elektrinou. V zmysle § 38 zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v súlade s Vyhláškou ÚRSO č. 18/2017 Z. z., ktorou sa ustanovuje cenová regulácia v elektroenergetike a niektoré podmienky vykonávania regulovaných činností v elektroenergetike má spoločnosť OKTE, v úlohe operátora centrálnej fakturácie poplatkov vybraných na základe TSS a TPS, povinnosť uhradiť výrobcovi elektriny z domáceho uhlia vo verejnom záujme podporu tejto výroby.

Pri výkone činností CF a OZE spoločnosť OKTE na jednej strane vyberá finančné zdroje významného objemu (viac ako 700 mil. eur v roku 2019) bez toho, aby bol tento výber dostatočne finančne zabezpečený z hľadiska možného zlyhania finančných tokov smerom do spoločnosti OKTE a na druhej strane je zo zákona povinná vyplácať zákonom stanovenú podporu nárokovateľom s právom na podporu. V prípade nedodržania zákonom stanovenej povinnosti vyplácať podporu v zmysle vyššie uvedeného by spoločnosť OKTE čelila žalobám súvisiacim s porušením práva na podporu.

Faktory, ktoré ovplyvňujú kreditné riziko spoločnosti OKTE pri výkone činností CF a OZE sú najmä: insolvenca subjektov zúčtovania odchýlky, poddimenzovaná tarifa TPS v cenovom konaní, významná fluktuácia ceny a objemu koncovej spotreby elektriny.

2.1. Insolvenca subjektov

Spoločnosť OKTE realizuje v rámci činnosti CF výber poplatkov na základe uplatňovania taríf TPS a TSS od subjektov zúčtovania odchýlky tak, že ich aplikuje na objem koncovej spotreby (adekvátne upravený pre tento účel), ktorý vykazujú jednotlivé subjekty zúčtovania odchýlky vo svojej bilančnej skupine. V roku 2019 realizovala spoločnosť OKTE výber poplatkov na základe uplatňovania taríf TPS a TSS od 33 subjektov. Mesačná fakturácia (vrátane DPH) dosahovala objem cca 71 mil. eur. Až 66% z celkového objemu vybraných finančných zdrojov pochádzalo od 3 regionálnych distribučných sústav, ktoré sú najväčšími subjektmi zúčtovania odchýlky. Až 81% z celkového objemu vybraných finančných zdrojov pochádzalo od 5 najväčších subjektov a až 95% z celkového objemu vybraných finančných zdrojov pochádzalo od 10 najväčších subjektov. Obdobné proporcie sú pozorovateľné aj v roku 2020.

Významná koncentrácia objemu finančných zdrojov medzi tak nízkym počtom subjektov zakladá pre spoločnosť OKTE významné riziko výpadku zásadného objemu finančných zdrojov pri prejave insolvencie uvedených subjektov. Insolvenca pritom nemusí nastať v dôsledku nesprávneho hospodárenia uvedených subjektov. Tieto subjekty sa môžu dostať do druhej platobnej neschopnosti, nakoľko tak ako vyberá spoločnosť OKTE poplatky od nich, aj oni vyberajú tieto poplatky od subjektov v ich bilančných skupinách. Napríklad len pri 10%-nom ročnom výpadku výberu od 3 regionálnych distribučných sústav by deficit finančných zdrojov spoločnosti OKTE dosiahol úrovne cca 44 mil. eur.

2.2. Poddimenzovaná tarifa TPS

Stanovenie výšky tarify TPS je predmetom cenového konania a tarifa TPS je určená cenovým rozhodnutím ÚRSO pre dané regulačné obdobie. V rámci cenového konania spoločnosť OKTE predkladá ÚRSO cenový dôkaz, ktorý pozostáva z odhadu vstupných parametrov na nasledujúci

rok. Vstupné parametre na základe regulačných vzorcov produkujú predpokladanú tarifu TPS. Keďže sa jedná o kvalifikovaný odhad vstupných parametrov (najmä cena elektriny na dennom trhu a výsledný predpokladaný objem podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov a vysokoúčinnnej kombinovanej výroby a koncová spotreba elektriny), existuje reálne riziko, že tarifa TPS pri jej praktickej aplikácii pri výbere finančných zdrojov nebude presne kopírovať skutočné náklady v aktuálnom roku. Výsledkom nepresne stanovenej tarify TPS je nevybilancovaný systém výberu finančných zdrojov a ich následnej distribúcie, čo produkuje deficit finančných zdrojov spoločnosti OKTE. Napríklad, poddimenzovanie tarify TPS o 1 eur spôsobí deficit spoločnosti OKTE na úrovni viac ako 20 mil. eur. Regulačný princíp s nepresnosťou stanovenia taríf počíta a rozdiely v plánovanom a skutočnom výbere finančných zdrojov zohľadňuje vo výnosovej korekcii v časovom horizonte $t+2$, avšak preklenutie tohto obdobia vyžaduje použitie externého financovania. V prípade veľkého rozsahu deficitu finančných zdrojov preklenovacie financovanie môže generovať významné finančné náklady a navyiac, nemusí byť vždy k dispozícii.

2.3. Významná fluktuácia ceny a koncovej spotreby elektriny

Pri stanovení tarify TPS v rámci cenového konania sa používa kvalifikovaný odhad vstupných parametrov, predovšetkým ceny elektriny na dennom trhu a výsledného predpokladaného objemu podpory výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov a vysokoúčinnnej kombinovanej výroby a koncovej spotreby elektriny na regulované obdobie. Cena elektriny má významný dopad na výšku predpokladaných nákladov na podporu. Napríklad prepád ceny elektriny na úrovni 1 eur voči predpokladu (skutočnosť je o 1 eur nižšia ako predpoklad) spôsobí deficit finančných zdrojov spoločnosti OKTE na úrovni cca 6 mil. eur. Koncová spotreba elektriny významne ovplyvňuje výšku predpokladaných výnosov z uplatnenia tarify TPS. Napríklad pokles koncovej spotreby elektriny na úrovni 1 TWh voči predpokladu (skutočnosť je o 1 TWh nižšia ako predpoklad) spôsobí deficit finančných zdrojov spoločnosti OKTE na úrovni cca 23 mil. eur.

Cena elektriny na dennom trhu s elektrinou a koncová spotreba elektriny sú vzájomne prepojené. V prípade poklesu koncovej spotreby elektriny sa redukuje dopyt po elektrine na dennom trhu s elektrinou a jej cena následne klesá. Znamená to, že negatívny dopad pôsobí v synergii. Príkladom je posledný prepád koncovej spotreby elektriny a cien elektriny na dennom trhu v apríli roku 2020 ako dôsledok opatrení proti šíreniu sa COVID-19. Fluktuácia koncovej spotreby elektriny a cien elektriny na dennom trhu však nemusí byť len výsledkom mimoriadnej udalosti, akou je napríklad pandémie. Tento jav sa môže udiť aj ako dôsledok spomalenia ekonomiky v dôsledku hospodárskej krízy.